

ТЕОРІЇ ВСТАНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

THEORIES OF ESTABLISHING THE CONTENT OF THE INSTITUTIONAL CAPACITY OF LOCAL GOVERNMENT BODIES: LEGAL ASPECT

Краглевич О.В.,
здобувач

Науково-дослідний інститут публічного права

Визначено, що вперше термін «місцеве самоврядування» з'явився у наукових дослідженнях XIX століття завдяки німецькому вченому Рудольфу Гнейсту, який використовував цей термін для опису системи управління, де територіальні громади самостійно вирішують питання місцевого значення без втручання державних адміністрацій. Визначено, що у XVIII–XIX століттях представники бельгійської, французької та німецької наукових шкіл заклали основні теоретичні положення про місцеве самоврядування. Вони розглядали його як спосіб забезпечення автономії територіальних громад у вирішенні місцевих питань. Французька школа (Алексіс де Токвіль) акцентувала увагу на самостійності громад та їх ролі у демократичному управлінні. Визначено, що німецька школа (Рудольф Гнейст, Лоренц Штейн) розробила концепцію муніципального самоврядування, підкреслюючи важливість незалежності громад від державної адміністрації. Встановлено, що бельгійські вчені підтримували ідею розподілу повноважень між центральною владою та місцевими органами.

Обґрунтовано, що теорії місцевої автономії територіальної громади охоплюють широкий спектр підходів до розуміння самоврядування як основного елементу демократичного устрою. Визначено, що сучасні концепції базуються на принципах децентралізації влади, коли місцеві органи отримують можливість приймати рішення, що безпосередньо впливають на життя мешканців. Розглянуто такі теорії забезпечення місцевого самоврядування, як: ліберальна теорія автономії; федеральна теорія; конституційно-правова теорія; концепція вільної громади (теорія природних прав спільноти), господарська концепція місцевої автономії; нромадівська теорія місцевого самоврядування; державницька теорія місцевого самоврядування; концепція муніципального дуалізму, концепція соціального обслуговування.

Ключові слова: реформа децентралізації, інституційно спроможні територіальні громади, спроможність, інформаційна відкритість органів публічної влади, інституційне забезпечення, нормативно-правове забезпечення, органи місцевого самоврядування.

It is determined that for the first time the term "local self-government" appeared in scientific research in the 19th century thanks to the German scientist Rudolf Gneist, who used this term to describe a system of governance where territorial communities independently resolve issues of local importance without the intervention of state administrations. It is determined that in the 18th–19th centuries, representatives of the Belgian, French and German scientific schools laid down the basic theoretical provisions on local self-government. They considered it as a way to ensure the autonomy of territorial communities in resolving local issues. The French school (Alexis de Tocqueville) focused on the independence of communities and their role in democratic governance. It is determined that the German school (Rudolf Gneist, Lorenz Stein) developed the concept of municipal self-government, emphasizing the importance of the independence of communities from the state administration. It is established that Belgian scientists supported the idea of the division of powers between the central government and local authorities.

It is substantiated that the theories of local autonomy of the territorial community cover a wide range of approaches to understanding self-government as a basic element of a democratic system. It is determined that modern concepts are based on the principles of decentralization of power, when local authorities are given the opportunity to make decisions that directly affect the lives of residents. The following theories of ensuring local self-government are considered: liberal theory of autonomy; federal theory; constitutional and legal theory; concept of a free community (theory of natural rights of the community), economic concept of local autonomy; non-governmental theory of local self-government; statist theory of local self-government; concept of municipal dualism, concept of social services.

Key words: decentralization reform, institutionally capable territorial communities, capacity, information openness of public authorities, institutional support, regulatory and legal support, local self-government bodies.

Постановка проблеми. Встановлення понять «місцеве самоврядування», «територіальна громада», «інституційна спроможність» має важливе значення для розвитку територіальних громад та ефективного управління на місцевому рівні. По-перше, це створює науково-теоретичну основу для дослідження механізмів управління, правового регулювання та розвитку громад. По-друге, чітке визначення понять є необхідним для законодавчого закріплення принципів місцевого самоврядування, розмежування повноважень між державними та місцевими органами влади. По-третє, це забезпечує практичне застосування, допомагаючи органам місцевого самоврядування впроваджувати ефективні управлінські рішення, розробляти стратегії розвитку та залучати ресурси. Нарешті, правильне розуміння цих понять сприяє зміцненню демократії, активній участі громадян у прийнятті рішень та підвищенню прозорості місцевої влади. Таким чином, визначення цих категорій є ключовим для побудови спроможних громад та ефективного місцевого управління.

Стан наукової розробки проблеми. Вивчення теорій встановлення змісту інституційної спроможності органів місцевого самоврядування має базуватися на наукових працях таких вчених, як В.В. Копейчиков, О.В. Петришин, Ю. С. Шемчушенко, В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, Т. О. Мацелик, Т. П. Мінка, О. І. Миколенко, Д. В. Приймаченко, М. М. Тищенко, В. К. Шкарупа, В. Г. Чорна та ін.

Питання формування інституційної спроможності також вивчалися в окремих наукових публікаціях представників науки конституційного та муніципального права, а саме у працях В. В. Борденюка, О. В. Батанова, М. А. Баймуратова, Н. В. Мішиної, В. Ф. Погорілка, та ін.

Метою наукової статті є здійснення характеристики теорій встановлення змісту інституційної спроможності органів місцевого самоврядування та визначення її правових аспектів.

Виклад основного матеріалу. Стаття 5 Конституції України визначає, що народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в державі. Громадяни реалізують свої права безпосередньо, через органи державної влади та місцевого самоврядування.

Це положення підкреслює важливість демократії та народовладдя, адже саме громадяни визначають напрям розвитку країни. Місцеве самоврядування забезпечує право територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Таким чином, стаття 5 Конституції України закріплює демократичні засади державного управління та підкреслює роль громадян у прийнятті рішень як на місцевому, так і на загальнодержавному рівні [1].

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (стаття 2), місцеве самоврядування є гарантованим правом та реальною можливістю територі-

альної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України. Територіальна громада може складатися з мешканців одного села або бути добровільним об'єднанням кількох сіл, селищ чи міст. Згідно зі статтею 1 цього ж закону, територіальна громада – це сукупність жителів, які постійно проживають у межах певної адміністративно-територіальної одиниці або об'єдналися в одну громаду з єдиним адміністративним центром. Такі громади отримують самостійність у прийнятті рішень та розпорядженні ресурсами [2]. Ці положення закону є основою децентралізації та сприяють розвитку місцевого самоврядування, адже громади отримують більше повноважень у сфері управління, економічного розвитку, соціального забезпечення тощо. Місцеве самоврядування відіграє важливу роль у забезпеченні прав громадян, створенні сприятливих умов для життя та розвитку територій [3; 4].

Місцеве самоврядування в Україні є одним із ключових інститутів народовладдя та важливою основою конституційного ладу. Відповідно до Конституції України та Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», воно забезпечує право територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення, що є основою демократичного розвитку держави.

Завдяки децентралізації органи місцевого самоврядування отримують більше повноважень у сферах економіки, соціальної політики, освіти, медицини та житлово-комунального господарства. Це сприяє підвищенню ефективності управління та якості надання послуг населенню.

Місцеве самоврядування також відіграє важливу роль у зміцненні громадянського суспільства, оскільки забезпечує пряму участь громадян у прийнятті рішень та розвитку своєї громади. Таким чином, воно є невід'ємною складовою демократичного устрою та гарантією сталого розвитку країни.

Термін «місцеве самоврядування» вперше з'явився у наукових дослідженнях XIX століття завдяки німецькому вченому Рудольфу Гнейсту. Він використовував цей термін для опису системи управління, де територіальні громади самостійно вирішують питання місцевого значення без втручання державних адміністрацій. Гнейст вважав, що саме громади мають найкраще розуміння локальних потреб та повинні мати відповідні повноваження для їх вирішення. Його ідеї вплинули на розвиток європейських моделей місцевого самоврядування, зокрема у Великій Британії та Німеччині. Сьогодні принципи, сформульовані Гнейстом, лягли в основу сучасного місцевого самоврядування, зокрема й в Україні. Конституція та законодавство України закріплюють право територіальних громад на автономне прийняття рішень, що сприяє децентралізації влади та розвитку демократії на місцях [5].

У XVIII–XIX століттях представники бельгійської, французької та німецької наукових шкіл заклали основні теоретичні положення про місцеве самоврядування. Вони розглядали його як спосіб забезпечення автономії територіальних громад у вирішенні місцевих питань. Французька школа (Алексіс де Токвіль) акцентувала увагу на самостійності громад та їх ролі у демократичному управлінні. Німецька школа (Рудольф Гнейст, Лоренц Штейн) розробила концепцію муніципального самоврядування, підкреслюючи важливість незалежності громад від державної адміністрації. Бельгійські вчені підтримували ідею розподілу повноважень між центральною владою та місцевими органами [6]. Теорії місцевої автономії територіальних громад охоплюють широкий спектр підходів до розуміння самоврядування як основного елементу демократичного устрою. Сучасні концепції базуються на принципах децентралізації влади, коли місцеві органи отримують можливість приймати рішення, що безпосередньо впливають на життя мешканців. Ліберальна теорія автономії підкреслює, що кожна громада має право на самостійне вирішення місцевих питань, враховуючи індивідуальні інтереси громадян. Такий підхід сприяє підвищенню якості управління, оскільки рішення приймаються людьми, які краще орієнтовані на власних проблемах та потребах.

Федеральна концепція розглядає місцеву автономію як механізм розподілу повноважень між центральною владою та територіальними громадами, що дозволяє зберегти баланс між загальнодержавними інтересами та локальними пріоритетами. Цей підхід сприяє зменшенню централізованого контролю та стимулює розвиток регіонів через активну участь місцевих спільнот у прийнятті управлінських рішень.

Конституційно-правова теорія акцентує увагу на закріпленні права громад на автономію у відповідних нормативно-правових актах. Вона забезпечує гарантії самостійності місцевого самоврядування, стимулюючи розвиток правової бази, що регулює відносини між державою та територіальними громадами. Таким чином, теорії місцевої автономії становлять фундамент для модернізації системи управління, сприяють розвитку демократичних інститутів та забезпечують сталий розвиток регіонів [7].

Однією із перших, визначених у XIX столітті була сформульована концепція вільної громади (теорія природних прав спільноти), в основу якої було покладено теорію природного права.

Концепція вільної громади, що базується на теорії природних прав спільноти, відображає ідею про те, що кожна людина володіє невід'ємними правами, які мають бути гарантовані в умовах самоврядування. Основна ідея цієї теорії полягає в тому, що люди формують громади на засадах добровільного об'єднання та рівності, а їхня спільна воля виступає головним джерелом влади. За цією концепцією, вільна громада – це самостійний, суверенний утвір, у якому кожен член має право впливати на прийняття рішень, що стосуються спільного добробуту та регулювання місцевих справ.

Згідно з теорією природних прав спільноти, основою вільної громади є принципи свободи, рівності та солідарності. Ці принципи гарантують, що влада не є примусовою чи авторитарною, а формується через консенсус та участь усіх її членів. Громада, за своєю сутністю, повинна забезпечувати захист природних прав кожного громадянина – права на життя, свободу, власність, а також право на участь у політичному процесі.

Крім того, концепція вільної громади наголошує на саморегуляції та самовизначенні. Місцеве самоврядування, засноване на цих засадах, дозволяє громадам розробляти власні механізми управління, які відповідають їхнім специфічним потребам та історичним традиціям. Таким чином, вільна громада виступає як прототип демократії, де держава виконує роль гаранта, а не первинного творця влади. Це сприяє більшій мобільності, креативності та адаптивності суспільства до змін, забезпечуючи основу для сталого розвитку та соціальної справедливості [6, с. 15].

Основними принципами організації місцевого самоврядування в теорії вільної громади є забезпечення свободи, рівності, солідарності та самовизначення кожного громадянина. Громада розглядається як суверенна одиниця, де всі члени мають рівне право брати участь у прийнятті рішень. Принцип добровільного об'єднання гарантує, що влада формується через консенсус і взаємодопомогу, що запобігає концентрації влади в руках окремих осіб чи груп.

Децентралізація є ключовим елементом, адже вона дозволяє вирішувати місцеві питання безпосередньо на місцях, враховуючи специфіку та потреби регіону. Прозорість і підзвітність органів самоврядування сприяють зміцненню довіри громадян до системи управління. Крім того, автономія в управлінні дозволяє адаптувати управлінські рішення до місцевих умов, забезпечуючи ефективне використання ресурсів та стає соціально-економічне розвиток громади [6, с. 16].

Господарська концепція місцевої автономії базується на ідеї, що територіальні громади мають право самостійно управляти своїми економічними ресурсами, розподіляти бюджет та стимулювати розвиток місцевої економіки. Цей підхід ґрунтується на принципах децентралізації та субсиді-

арності, коли вирішення економічних питань здійснюється на місцях, з урахуванням особливостей конкретного регіону.

Основним елементом господарської автономії є фінансова самостійність. Місцеві бюджети формуються за рахунків власних доходів – податків, зборів та інших надходжень, що дозволяє громадам планувати й реалізовувати економічні проекти відповідно до місцевих пріоритетів. Це сприяє розвитку інфраструктури, створенню умов для малого та середнього бізнесу, а також підвищенню якості надання комунальних послуг.

Господарська концепція місцевої автономії також передбачає активну участь громади у прийнятті рішень щодо використання фінансових ресурсів. Прозорість бюджетного процесу, участь громадян та підзвітність органів місцевого самоврядування стимулюють ефективне використання коштів та зменшують ризики корупційних проявів.

Крім того, така концепція сприяє оптимізації взаємодії між центральною та місцевими владними структурами, дозволяючи краще враховувати специфіку регіональних потреб і можливостей. Розподіл фінансових повноважень та підтримка місцевих ініціатив створюють основу для сталого економічного зростання, інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності регіонів у загальнодержавному масштабі [8, с. 30].

Іншою теорією визначення сутності місцевого самоврядування є громадянська. Громадянська теорія місцевого самоврядування акцентує увагу на активній участі громадян у прийнятті рішень, що стосуються місцевих справ, та розглядає громаду як основну ланку демократичного устрою. За цією теорією, місцеве самоврядування є не лише адміністративним інструментом, а й платформою для реалізації політичної волі населення, де кожен громадянин має можливість висловити свою думку та впливати на розвиток своєї території.

Основною ідеєю громадянської теорії є принцип субсидиарності, який передбачає, що питання місцевого значення повинні вирішуватися саме на місцевому рівні, оскільки місцеві спільноти мають найкраще розуміння своїх потреб і проблем. Це сприяє більш гнучкому та ефективному управлінню, дозволяє враховувати особливості культурного, економічного та соціального розвитку регіону.

Важливим аспектом цієї теорії є підвищення рівня прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування. Громадяни, будучи активними учасниками процесу прийняття рішень, контролюють розподіл фінансових ресурсів, планування бюджету та реалізацію місцевих проєктів. Такий підхід стимулює розвиток громадянського суспільства, забезпечує участь представників різних груп населення та сприяє формуванню інклюзивної політики.

Таким чином, громадянська теорія підкреслює, що успіх місцевого самоврядування залежить від активної участі громадян, прозорості управлінських процесів і забезпечення рівних можливостей для всіх членів спільноти, що в кінцевому підсумку сприяє зміцненню демократії та сталому розвитку регіонів [6, с. 16–17].

Державницька теорія місцевого самоврядування акцентує увагу на тому, що органи місцевого самоврядування є складовою частиною державного устрою, виконуючи функції, визначені державою. Згідно з цією теорією, місцеве самоврядування повинно організовуватися в межах централізованої системи управління, де державна влада має вирішальне слово щодо основних напрямків розвитку регіонів. Органи місцевого самоврядування вважаються субординованими державним структурам, їхні повноваження визначаються законом та контролюються державою з метою забезпечення єдності політики, дотримання загальнодержавних стандартів і стабільності управлінських процесів.

Цей підхід підкреслює необхідність інтеграції місцевих ініціатив у загальнодержавну систему, що дозволяє гармонізувати місцеві інтереси із загальними інтересами держави. Державницька теорія спрямована на те, щоб забез-

печити ефективну координацію між центральною владою та місцевими органами, гарантувати правову визначеність і контроль за реалізацією політичних рішень у регіонах.

Державницька теорія місцевого самоврядування, попри свою важливість у централізованій системі управління, має певні обмеження в забезпеченні публічної влади територіальних громад. Зокрема, питання організації діяльності судових органів та системи правоохоронних органів не можуть бути органічно вирішені виключно в рамках державницького підходу. Така концепція акцентує увагу на єдності державного управління та контролі з боку центральної влади, що призводить до недостатньої гнучкості при адаптації до місцевих особливостей. Публічна влада в громадах вимагає окремих механізмів забезпечення правопорядку, правосуддя та оперативного реагування на регіональні виклики. Отже, для ефективного функціонування судової системи та правоохоронних органів необхідно інтегрувати елементи децентралізації та локальної автономії, що дозволить враховувати специфіку кожного регіону та забезпечити більш адекватний захист прав громадян. Таким чином, державницька модель, орієнтована на централізований контроль, не завжди може врахувати місцеві потреби. Вона не забезпечує гнучкості для оперативного вирішення специфічних регіональних проблем і не адаптується до сучасних тенденцій децентралізації. Це обмежує ефективність забезпечення публічної влади на місцях для громад [9, с. 30].

Концепція муніципального дуалізму передбачає поділ повноважень у системі місцевого самоврядування на дві взаємодоповнюючі складові: представницьку та виконавчу. Представницька гілка формується через виборчі органи (рад), які представляють волю громадян і визначають стратегічні напрямки розвитку територіальної громади. Виконавча ж гілка реалізує прийняті рішення через органи, що забезпечують адміністративне управління та оперативне виконання законодавства. Такий поділ сприяє забезпеченню балансу між політичним контролем і ефективним управлінням, дозволяючи уникнути концентрації влади в одних руках. Муніципальний дуалізм спрямований на підвищення прозорості, підзвітності та демократичності місцевого самоврядування. Він забезпечує гнучке реагування на потреби громади, дозволяючи представницьким інститутам контролювати діяльність виконавчої влади. Таким чином, концепція муніципального дуалізму є важливим інструментом модернізації місцевого управління, сприяючи ефективній реалізації прав громадян і сталому розвитку регіонів [6, с. 31].

Реалізація концепції муніципального дуалізму створила можливим виділення поділу повноважень на «власні» та «делеговані» [9, с. 31].

Виконання власних повноважень органами місцевого самоврядування є ключовим елементом забезпечення прав громадян та ефективного управління територіальною громадою. Цей процес охоплює розробку та реалізацію стратегічних рішень, формування та використання місцевого бюджету, управління комунальною власністю, а також організації соціальної та економічної політики на місцевому рівні. Органи місцевого самоврядування мають забезпечувати прозорість та підзвітність своєї діяльності, що сприяє довірі населення до системи управління. Вони відповідають за адаптацію державних нормативів до специфіки регіону, враховуючи його соціально-економічні та культурні особливості. Крім того, активна участь громадян у процесі прийняття рішень через публічні слухання, референдуми та консультації сприяє формуванню демократичної та ефективної системи управління. Такий підхід забезпечує сталий розвиток територіальної громади та покращення якості життя її мешканців. Виконання власних повноважень органами місцевого самоврядування дозволяє гарантувати їх незалежність та самостійність. Виконання делегованих повноважень органами місцевого самоврядування передбачає адаптацію державних завдань до локальних умов та потреб громадян. Делегування

дозволяє передавати окремі функції від центральної влади до місцевих органів, що сприяє оперативному вирішенню соціально-економічних питань і більш точному врахуванню специфіки регіону. Органи місцевого самоврядування, отримавши делеговані повноваження, здійснюють управління у сферах освіти, охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, інфраструктурного розвитку та інших напрямках, визначених законодавством. При цьому важливо забезпечити високий рівень професіоналізму, прозорості та підвітності, що сприяє контролю за ефективністю реалізації державних програм. Делегування повноважень сприяє тісній взаємодії між центральними та місцевими структурами, що забезпечує стабільний розвиток територіальних громад і підвищення якості життя їх мешканців [10, с. 196–200].

Теорія дуалізму у місцевому самоврядуванні базується на розмежуванні повноважень між центральною владою та місцевими органами. Серед позитивних сторін цього підходу виділяють підвищення рівня автономії регіонів, що дозволяє адаптувати управлінські рішення до специфіки кожної громади. Така децентралізація сприяє більш оперативному реагуванню на локальні потреби, стимулює розвиток місцевої економіки та забезпечує активну участь громадян у прийнятті рішень.

Проте дуалізм має й негативні аспекти. Розмежування повноважень може викликати суперечності між центральними та місцевими структурами, що іноді призводить до дублювання функцій та неузгодженості політик. Невизначеність у розподілі відповідальності створює можливості для конфліктів, а нерівномірне фінансування місцевих бюджетів може послабити ефективність управління. Отже, хоча теорія дуалізму сприяє децентралізації та підвищенню адаптивності місцевого самоврядування, її успішна імплементація вимагає чіткого регламенту співпраці між рівнями влади для уникнення конфліктних ситуацій.

Іншою теорією організації місцевого самоврядування, на яку необхідно звернути увагу, є концепція соціального обслуговування [6, с. 31].

Концепція соціального обслуговування у місцевому самоврядуванні є ключовим елементом забезпечення соціальної підтримки на регіональному рівні. Вона передбачає інтеграцію різних соціальних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальна допомога та підтримка вразливих груп, в єдину систему, що управляється місцевими органами влади. Завдяки цій концепції формується умовний простір для взаємодії державних установ, недержавних організацій та місцевих громад, що сприяє оперативному реагуванню на соціальні потреби. Реалізація концепції забезпечує децентралізацію процесів управління, підвищує прозорість використання бюджетних коштів та оптимізує розподіл ресурсів. Пріоритетним завданням

є розробка стратегій соціального розвитку, які враховують специфіку кожного регіону та забезпечують рівний доступ до послуг. Застосування сучасних інформаційних технологій сприяє підвищенню ефективності управління соціальними програмами, що позитивно впливає на якість життя населення. Таким чином, концепція соціального обслуговування стає основою для гармонійного розвитку місцевих громад. Вона стимулює активну участь громадян у прийнятті рішень, сприяє створенню сприятливого соціального клімату та забезпечує інтегровану систему підтримки, що враховує сучасні виклики та потреби регіонів.

Зазначені вище теорії встановлення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування визначено на міжнародному рівні (зокрема, у Європейській хартії місцевого самоврядування [11]), а також на національному рівні – у Конституції України, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Висновки. Отже, вперше термін «місцеве самоврядування» з'явився у наукових дослідженнях XIX століття завдяки німецькому вченому Рудольфу Гнейсту, який використовував цей термін для опису системи управління, де територіальні громади самостійно вирішують питання місцевого значення без втручання державних адміністрацій. Визначено, що у XVIII–XIX століттях представники бельгійської, французької та німецької наукових шкіл заклали основні теоретичні положення про місцеве самоврядування. Вони розглядали його як спосіб забезпечення автономії територіальних громад у вирішенні місцевих питань. Французька школа (Алексіс де Токвіль) акцентувала увагу на самостійності громад та їх ролі у демократичному управлінні. Визначено, що німецька школа (Рудольф Гнейст, Лоренц Штейн) розробила концепцію муніципального самоврядування, підкреслюючи важливість незалежності громад від державної адміністрації. Встановлено, що бельгійські вчені підтримували ідею розподілу повноважень між центральною владою та місцевими органами.

Обґрунтовано, що теорії місцевої автономії територіальної громади охоплюють широкий спектр підходів до розуміння самоврядування як основного елементу демократичного устрою. Визначено, що сучасні концепції базуються на принципах децентралізації влади, коли місцеві органи отримують можливість приймати рішення, що безпосередньо впливають на життя мешканців. Розглянуто такі теорії забезпечення місцевого самоврядування, як: ліберальна теорія автономії; федеральна теорія; конституційно-правова теорія; концепція вільної громади (теорія природних прав спільноти), господарська концепція місцевої автономії; громадська теорія місцевого самоврядування; державницька теорія місцевого самоврядування; концепція муніципального дуалізму, концепція соціального обслуговування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitutiu>
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
3. Про доступ до публічної інформації, Закон від 13.01.2011 № 2939VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293917#Text>
4. Лєгеза Ю.О. Децентралізація податків та зборів як гарантія соціально-економічного розвитку територіальної громади. *Правова позиція*. 2023. № 4 (41). С. 100–103.
5. Вереш М. М. Політологія. Підручник. К. Знання. 2008. с. 384. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pagescat60>.
6. Батанов О. В. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2008. № 2 (12).
7. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні. Київ, 2003. 512 с.
8. Розвиток міжмуніципального співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід/В.В. Толкованов, Р. Герцог, А.К. Кук, В.О. Купрій, Е.Р. Рахімкулов; під ред. В.В. Толкованова. К.: Крамар, 2011. 261 с.
9. Положешна І. В. Механізми забезпечення інституційної спроможності територіальних громад в Україні. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі публічного управління та адміністрування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Київ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2023. 213 с.
10. Кучабський А.Г., Бажинова О.А. Механізми комунікації влади та громадськості в умовах глобалізації. *Публічне управління: теорія та практика*. 2012. № 4 (12). С. 196–201.
11. Європейська хартія місцевого самоврядування. 15 жовтня 1985 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text